

Ochrana životného prostredia na úradoch a ako sa zapojiť do rozhodovania

VIA IURIS, január 2011

WWW.VIAIURIS.SK

VIA IURIS - Centrum pre práva občana

Sídlo: Radničné námestie 9, 902 01 Pezinok, tel. a fax.: +421 33 641 25 75

Regionálna kancelária: Komenského 21, 974 01 Banská Bystrica, tel.: +421 48 415 41 02, fax.: +421 48 415 31 88

e-mail: info@viaiuris.sk

Obsah:

EIA: Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie	4
Činnosti, ktoré podliehajú EIA	4
Priebeh EIA	5
Orgány v procese EIA	7
Dôležité lehoty v EIA	8
EIA a zapojenie verejnosti.....	8
Porušenie práv verejnosti v EIA	11
Povoľovacie konania po EIA	12
IPKZ: Proces integrovaného povoľovania a kontroly znečistenia	13
Činnosti, ktoré podliehajú IPKZ	13
Priebeh IPKZ.....	14
Orgány v procese IPKZ	16
Dôležité lehoty v IPKZ	16
IPKZ a zapojenie verejnosti.....	17
Práva verejnosti v IPKZ.....	18
Konania o ochrane prírody a krajiny	20
Typy konaní podľa zákona o ochrane prírody	20
Konkrétne konania podľa zákona o ochrane prírody	22
Orgány ochrany prírody.....	22
Dôležité lehoty.....	23
Ochrana prírody a zapojenie verejnosti.....	23
Správne konanie.....	27
Práva účastníka konania	27
Opravné prostriedky	28

Ochrana životného prostredia na úradoch a ako sa zapojiť do rozhodovania

Ochrana životného prostredia sa do veľkej miery odohráva v kanceláriách štátnych úradov, ktoré povoľujú, vyjadrujú sa, či posudzujú rôzne činnosti, zámery, podnikateľské či iné aktivity s dopadom na životné prostredie. Ak má verejnosť o ochranu životného prostredia záujem, je užitočné vedieť, ako byť pri tom a zapojiť sa. Táto brožúra má za cieľ byť sprievodcom povoľovania niektorých činností, ktoré môžu mať vplyv na životné prostredie.

Nakoľko náš právny poriadok upravuje značné množstvo procesov, ktoré sa týkajú životného prostredia, vybrali sme niekoľko príkladov:

V prvej časti popisujeme **proces EIA** (posudzovanie vplyvov na životné prostredie), ktorý predchádza povoľovaniu väčšiny projektov so závažným environmentálnym dopadom. Zapojenie verejnosti už v EIA je totiž kľúčové pre účasť v ďalšom rozhodovaní.

V druhej časti rozoberáme **proces IPKZ** (integrované povoľovanie), ktorý je jedným z typov povoľovania (často, hoci nie vždy, nasleduje po procese EIA) projektov so závažným dopadom na životné prostredie.

Tretia časť je venovaná konaniam, ktoré upravuje zákon **o ochrane prírody a krajiny**. Jedná sa o rôzne typy konaní od výrubu drevín, cez vyhlasovanie chránených území až po povoľovanie poľovačiek.

Štvrtá časť približuje **správne konanie**, ktoré je všeobecným procesným postupom. Ak osobitné zákony upravujúce rozhodovanie (napr. stavebný zákon alebo zákon o ochrane prírody) neupravujú niektoré práva, vzťahy a postupy, úpravu možno nájsť v Správnom poriadku – všeobecnej norme upravujúcej správne konanie.

EIA: Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie

Proces posudzovania vplyvov na životné prostredie (tzv. proces EIA – z anglického Environmental Impact Assessment) podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie predchádza samotnému povoľovaniu vymedzených činností s výrazným dopadom na životné prostredie. Je dôležité, aby občania, či ekologické mimovládne organizácie spravili niektoré úkony už v rámci tohto procesu, ak chcú mať možnosť efektívne ovplyvňovať povoľovanie činnosti.

Činnosti, ktoré podliehajú EIA

Nie každá činnosť, ktorá môže nejakým spôsobom ovplyvniť životné prostredie podlieha posudzovaniu vplyvov na životné prostredie. Existuje množstvo činností, ktoré, po ich povolení, síce budú mať vplyv na životné prostredie, avšak EIA nepodliehajú. EIA sa v hlavnej miere týka veľkých investičných zámerov ako sú oblasti energetického priemyslu (napr. výstavba novej elektrárne), ťažobného priemyslu (napr. otvorenie novej bani na ťažbu rudy), chemického priemyslu (napr. prevádzka na výrobu farmaceutík), stavebného priemyslu (napr. cementáreň), odpadového priemyslu (napr. skládka, alebo spaľovňa odpadov), vodného hospodárstva (napr. vodná priehrada), poľnohospodárskej výroby (napr. intenzívny chov ošípaných), lesnej výroby (napr. odlesňovanie krajiny), potravinárskeho priemyslu (napr. cukrovar), dopravy (napr. diaľnica), cestovného ruchu (napr. výstavba zariadenia cestovného ruchu v národnom parku), vojenských stavieb (zariadenie na vojenský výcvik) atď.

Je pritom dôležité vedieť, že EIA podliehajú nielen výstavba nových zariadení, prevádzok alebo objektov, **ale aj zmena existujúcich.**

Všetky činnosti, ktoré podliehajú posudzovaniu vplyvov na životné prostredie je možné nájsť v prílohe č. 8 zákona EIA. Príloha obsahuje výpočet činností, ktoré sú tematicky rozdelené podľa priemyselných odvetví. Príloha zároveň obsahuje tzv. prahové hodnoty, ktoré musí činnosť dosiahnuť, ak sa na ňu má vzťahovať proces EIA. V stĺpci A sa nachádzajú prahové hodnoty, v prípade dosiahnutia ktorých je EIA pre uvedenú činnosť povinná. V stĺpci B sa nachádzajú prahové hodnoty, v prípade dosiahnutia ktorých je pre uvedenú činnosť potrebné zisťovacie konanie.

To, na ktoré konkrétne činnosti prebieha EIA v súčasnosti je možné zistiť na stránkach <http://eia.enviroportal.sk/zoznam>. Na uvedenej stránke si môže verejnosť podľa zvolených kritérií vyhľadať, na akú konkrétnu činnosť v ich blízkom okolí (alebo na iných zvolených miestach) EIA v súčasnosti prebieha. Na uvedenej stránke je zároveň možné sa dozvedieť, v ktorej z fáz sa EIA momentálne nachádza, aké rozhodnutia, či iné dokumenty už boli vydané atp.

Príslušný orgán môže rozhodnúť o tom, **že aj činnosť, ktorá sa nenachádza v prílohe č. 8 môže podliehať procesu EIA** a to na základe písomného podnetu členov verejnosti doručeného príslušnému orgánu. Podnet musí byť odôvodnený. Príslušný orgán pri tomto rozhodovaní vezme do úvahy rozsah a charakter činnosti, miesto jej vykonávania, ochranu podľa iných predpisov, či význam očakávaných vplyvov. Do úvahy musí vziať aj odôvodnenie podnetu, preto je dôležité aby toto odôvodnenie bolo čo najkvalitnejšie.

Priebeh EIA

Proces EIA začína tým, že navrhovateľ zašle príslušnému orgánu **zámer**, v ktorom uvedie základné informácie o navrhovanej činnosti (stavbe alebo prevádzke), jej varianty a pravdepodobné dopady. Informácie, ktoré musí zámer obsahovať sú uvedené v prílohe č. 9 zákona EIA. O tom, že zámer bol zaslaný na príslušný orgán musí byť verejnosť informovaná a to tak, ako je to obvyklé v mieste, kde sa činnosť plánuje uskutočniť (napr. prostredníctvom internetových stránok obce, úradnej tabule, miestnej tlače apod.). Informovanie verejnosti uskutočňuje dotknutá obec, pričom zámer musí byť sprístupnený najmenej po dobu 21 dní. Členovia verejnosti môžu k zámeru podávať svoje stanovisko v lehote 21 dní odo dňa, kedy sa o zverejnení zámeru dozvedeli. Stanovisko sa zasiela na príslušný orgán.

V zmysle zákona EIA: Zámer musí obsahovať najmenej dve variantné riešenia navrhovanej činnosti, ako aj nulový variant. Zámer obsahuje najmä základnú charakteristiku navrhovanej činnosti, základné údaje o súčasnom stave životného prostredia územia, na ktorom sa má činnosť vykonávať, ako aj územia, ktoré bude navrhovanou činnosťou ovplyvnené, základné údaje o predpokladaných vplyvoch navrhovanej činnosti, najmä nároky na záber pôdy, energiu a suroviny, ako aj o miere znečistenia alebo poškodenia zložiek životného prostredia, základné vyhodnotenie výhod a nevýhod variantov riešenia navrhovanej činnosti a návrhy opatrení na vylúčenie alebo zníženie nepriaznivých vplyvov navrhovanej činnosti v etape realizácie, prevádzky a ukončenia prevádzky.

Veľmi dôležitou fázou je tzv. **zistovacie konanie**, ktorému podliehajú tie navrhované činnosti, ktoré dosahujú prahové hodnoty uvedené v **časti B prílohy č. 8** zákona EIA,. V zistovacom konaní príslušný orgán rozhoduje, či činnosť bude posudzovaná z hľadiska jej vplyvov na životné prostredie, alebo nie. Svoje rozhodnutie musí oprieť o stanovené kritéria a rovnako aj o stanoviská predložené k zámeru, pričom musí rozhodnúť do 15 dní. Rozhodnutie musí byť odôvodnené a príslušný orgán sa tam musí vysporiadať so všetkými podanými stanoviskami k zámeru.

Podľa zákona EIA prihliada príslušný orgán pri zistovacom konaní najmä *na povahu a rozsah navrhovanej činnosti, miesto vykonávania navrhovanej činnosti, najmä jeho únosné zaťaženie a ochranu poskytovanú podľa osobitných predpisov, význam očakávaných vplyvov a doručené stanoviská podľa.*

Pre tie činnosti, ktoré sa posudzujú **povinne** (činnosti, ktoré dosahujú prahové hodnoty uvedené v časti A prílohy č. 8 zákona EIA) i pre tie, ktoré sa posudzujú na základe rozhodnutia vydaného v zistovacom konaní určuje príslušný orgán tzv. **rozsah hodnotenia**. V ňom sa určí, ktoré varianty zámeru budú rozpracované, na ktoré problémy sa treba sústrediť. Určenie rozsahu hodnotenia vychádza z prílohy č. 11 zákona EIA, ako aj z doručených stanovísk podaných k zámeru a mal by obsahovať aj časový harmonogram posudzovania. Po spracovaní rozsahu hodnotenia sa tento musí zverejniť, pričom o zverejnenie sa postará navrhovateľ zámeru v spolupráci s dotknutou obcou. K rozsahu hodnotenia má verejnosť (ako i ďalšie subjekty) právo podať príslušnému orgánu pripomienky v lehote do 10 dní od zverejnenia. Príslušný orgán ich po spracovaní doručí navrhovateľovi.

Podľa zákona EIA sa v rozsahu hodnotenia určí najmä *ktorý variant riešenia navrhovanej činnosti je potrebné podrobnejšie vypracovať a hodnotiť, na ktoré body prílohy č. 11 je potrebné v správe o hodnotení činnosti osobitne prihliadať, ktoré zo súvisiacich navrhovaných činností sa budú posudzovať spoločne, počet a forma vyhotovenia správy o hodnotení činnosti.*

Výsledkom hodnotenia vplyvov navrhovanej činnosti je **správa o hodnotení**, v ktorej navrhovateľ na základe vykonaného hodnotenia podrobne uvedie predpokladané dopady činnosti na životné prostredie a opatrenia na zmiernenie týchto vplyvov. Správa o hodnotení má obsahovať náležitosti uvedené prílohe č. 11 zákona EIA. Správa o hodnotení musí byť prístupná na nahliadnutie aspoň na dobu 30 dní, pričom zároveň musí byť uverejnené aj stručné a výstižné zhrnutie hodnotenia aj s uvedením, kde je možné do správy o hodnotení nahliadnuť a robiť si z nej výpisy, či kópie. V prípade, ak sa zámer dotýka viacerých obcí, môže príslušný orgán rozhodnúť, že správa o hodnotení bude zverejnená len v niektorých z nich, avšak zrozumiteľné zhrnutie správy o hodnotení musí byť zverejnené v každej z dotknutých obcí. Členovia verejnosti, ako aj iné dotknuté subjekty, môžu k správe o hodnotení podať svoje stanovisko do 30 dní.

Následne sa musí uskutočniť **verejné prerokovanie** správy o hodnotení, ktoré musí prebehnúť v každej z dotknutých obcí. Verejné prerokovanie musí prebehnúť až potom, ako sa verejnosť mala možnosť so správou o hodnotení oboznámiť, jeho termín musí byť verejnosti známy minimálne 10 dní pred jej uskutočnením a na jeho priebehu sa okrem dotknutej obce zúčastňuje aj navrhovateľ a príslušné orgány štátnej správy. Verejné prerokovanie organizuje obec v spolupráci s navrhovateľom a sú naň prizvaní aj zástupcovia príslušného orgánu a dotknutých orgánov. O jeho priebehu sa spíše **záznam**, ktorý by mal odzrkadľovať priebeh verejného prerokovania, vrátane vyjadrení zúčastnených osôb. Verejné prerokovanie je veľmi dôležité z hľadiska vyjadrenia masívneho stanoviska dotknutých obyvateľov obce a je preto dôležité sa ho zúčastniť v čo najväčšom možnom počte. V prípade, ak sa zámer navrhovanej činnosti dotýka viacerých obcí, je možné vykonať jedno verejné prerokovanie pre viacero dotknutých obcí.

Podľa zákona EIA obsahuje správa o hodnotení *komplexné zistenie, opísanie a vyhodnotenie predpokladaných vplyvov navrhovanej činnosti vrátane porovnania s jestvujúcim stavom životného prostredia v mieste jej vykonávania a v oblasti jej predpokladaného vplyvu.*

Po vypracovaní a zverejnení správy o hodnotení nasleduje vypracovanie nezávislého oponentského **odborného posudku**, ktorým sa zhodnotí úplnosť a presnosť informácií uvedených v správe, použité metódy hodnotenia, návrhy technických riešení s ohľadom na dosiahnutý stupeň spoločenského poznania, navrhnuté varianty, navrhnuté opatrenia na zníženie alebo vylúčenie nepriaznivých vplyvov na životné prostredie, pripomienky verejnosti ako aj proces ako celok.

Podľa zákona EIA v odbornom posudku sa vyhodnotí najmä *úplnosť správy o hodnotení činnosti, doručené stanoviská, úplnosť zistenia kladných a záporných vplyvov navrhovanej činnosti vrátane ich vzájomného pôsobenia, použité metódy hodnotenia a úplnosť vstupných informácií, návrh technického riešenia s ohľadom na dosiahnutý stupeň poznania, ak ide o vylúčenie alebo obmedzenie znečisťovania alebo poškodzovania*

životného prostredia, varianty riešenia navrhovanej činnosti a návrh opatrení a podmienok na vylúčenie alebo zníženie nepriaznivých vplyvov navrhovanej činnosti.

Na základe celého procesu EIA potom príslušný orgán vypracuje **záverečné stanovisko**, v ktorom uvedie, či odporúča alebo neodporúča, aby sa činnosť realizovala, určí najvhodnejší variant činnosti a stanoví podmienky pre jej realizáciu. Obsah záverečného stanoviska musí obsahovať náležitosti uvedené v prílohe č. 12 zákona EIA. Jeho platnosť je tri roky, pričom však príslušný orgán môže túto platnosť predĺžiť. Záverečné stanovisko musí byť v dotknutej obci verejne vystavené.

Podľa zákona EIA príslušný orgán v záverečnom stanovisku k činnosti okrem celkového hodnotenia vplyvov navrhovanej činnosti uvedie, či odporúča, alebo neodporúča jej realizáciu, prípadne za akých podmienok, ako aj požadovaný rozsah jej sledovania a vyhodnocovania.

Záverečné stanovisko následne slúži ako **podklad pre následné povoľovanie činnosti**, pričom sa naň pri povoľovaní musí brať ohľad. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že samotný proces EIA nie je povoľovaním činnosti a jeho výsledok - záverečné stanovisko – nie je povolením činnosti. Rovnako, záverečné stanovisko nie je rozhodnutím vydaným v správnom konaní a nie je možné sa voči nemu odvolať na nadriadený orgán. Povoľovanie činnosti prebieha až v následných konaniach, ktoré už správnymi konaniami sú (ako je napríklad územné konanie podľa stavebného zákona, alebo konanie o integrovanom povoľovaní), pričom záverečné stanovisko by na toto povoľovanie malo mať vplyv, ale nemusí znamenať povolenie činnosti, ak je kladné, alebo jej nepovolenie, ak je záporné.

Orgány v procese EIA

Ministerstvo životného prostredia SR pre všetky činnosti, ktoré podliehajú povinnému posudzovaniu ich vplyvov na životné prostredie

Krajský úrad životného prostredia, ak činnosť podlieha zisťovaciemu konaniu a má dosah na územie kraja

Obvodný úrad životného prostredia, ak činnosť podlieha zisťovaciemu konaniu a má dosah na územie obvodu

Dotknutými orgánmi sú tie štátne orgány, ktorých kompetencie sa dotýkajú aj prevádzky povoľovanej činnosti (napr. v prípade povoľovania prevádzok na intenzívny chov hydiny bude dotknutým orgánom aj veterinárna a potravinová správa, ktorá dohliada nad dodržiavaním veterinárnych predpisov).

Dotknutá obec je tá obec, v katastrálnom území ktorej má byť činnosť, na ktorú je spracovaný zámer umiestnená, alebo ktorej územie môže byť zámerom dotknutá (napr. emisiami).

Dôležité lehoty v EIA

Zámer

Ustanovenie § 23 ods. 3 a 4 zákona EIA stanovuje, že dotknutá obec je po doručení zámeru povinná do troch dní informovať verejnosť, že k doručeniu zámeru došlo a kde je možné do neho nahliadnuť. Zámer musí byť sprístupnený aspoň po dobu 21 dní. Odo dňa, kedy došlo k informovaniu verejnosti, majú jej členovia **21 dní na podanie stanoviska k zámeru**. Stanovisko sa podáva na príslušný orgán.

Rozsah hodnotenia

Ustanovenie § 30 ods. 5 zákona EIA ustanovuje, že k rozsahu hodnotenia je možné podať pripomienky v lehote **10 dní od jeho zverejnenia**. Pripomienky sa podávajú na príslušný orgán.

Správa o hodnotení

Ustanovenie § 34 ods. 1 zákona EIA stanovuje, že dotknutá obec je do troch dní od doručenia správy o hodnotení povinná zverejniť informáciu o jej doručení a zároveň zverejniť jej všeobecne zrozumiteľné záverečné zhrnutie. Okrem toho musí oznámiť, kde a kedy je možné do správy o hodnotení činnosti nahliadnuť, robiť z nej výpisy, odpisy alebo na vlastné náklady zhotoviť kópie. Ustanovenie § 35 ods. 2 zákona EIA stanovuje, že písomné stanovisko k správe o hodnotení môžu členovia verejnosti podať **do 30 dní od zverejnenia záverečného zhrnutia**. Stanovisko sa podáva na príslušný orgán.

Verejné prerokovanie

Ustanovenie § 34 ods. 3 zákona EIA stanovuje, že termín a miesto konania verejného prerokovania oznámi dotknutá obec verejnosti najneskôr **desať dní** pred jeho konaním. Verejné prerokovanie sa môže uskutočniť až po zverejnení správy o hodnotení.

EIA a zapojenie verejnosti

EIA je proces posudzovania vplyvov plánovaného projektu na životné prostredie. Povoľovanie projektu sa deje až následne, napr. v konaniach podľa stavebného zákona, banského zákona alebo cestného zákona. Možnosť ovplyvniť tieto povoľovacie konania však do značnej miery závisí od toho, či sa členovia verejnosti zapoja už do procesu EIA.

Ak sa členovia verejnosti zapoja do procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie tak, že predložia svoje pripomienky a námietky, môžu **ovplyvniť výslednú podobu stavby resp. činnosti** a zároveň sa môžu **stať aj účastníkom konania, v ktorom sa bude rozhodovať o povolení** tejto činnosti (napr. v územnom a stavebnom konaní podľa Stavebného zákona).

Fyzická osoba

Aby sa fyzická osoba mohla stať účastníkom povoľovacieho konania, ktoré nasleduje po EIA, **musí byť staršia ako 18 rokov a musí podať písomné stanovisko** k zámeru, k rozsahu hodnotenia alebo k správe o hodnotení, ktoré doručí príslušnému orgánu. Z tohto stanoviska musí vyplývať **jej záujem na rozhodnutí** o povolení činnosti. Záujem fyzickej osoby na rozhodnutí by mal byť vyjadrený v stanovisku výslovne, zároveň by malo byť zo stanoviska zrejmé, prečo má fyzická osoba na rozhodnutí záujem.

Občianska iniciatíva

Účastníkom povoľovacieho konania, ktoré nasleduje po EIA sa môže stať aj tzv. občianska iniciatíva. Občianskou iniciatívou sa rozumie 250 fyzických osôb, starších ako 18 rokov, ktoré podpíšu **spoločné stanovisko** k zámeru, k rozsahu hodnotenia alebo k správe o hodnotení a doručia ho príslušnému orgánu. Spoločne so stanoviskom sa občianska iniciatíva musí preukázať aj **podpisovou listinou**, v ktorej je uvedené meno, priezvisko, trvalý pobyt, rok narodenia a podpis osôb, ktoré spoločné stanovisko podporujú. Z tejto podpisovej listiny musí byť zároveň zrejmé, že sa jedná o podporu priloženého stanoviska. Splnomocnencom iniciatívy (teda osobou, ktorá za občiansku iniciatívu koná) je tá osoba, ktorá je ako splnomocnenec uvedená v podpisovej listine, ak takýto údaj chýba, je ním osoba uvedená v podpisovej listine ako prvá. Splnomocnenec môže byť nahradený aj inou osobou, ak to písomne vyhlási a doručí na príslušný orgán viac ako polovica členov občianskej iniciatívy.

Občianske združenie

Účastníkom povoľovacieho konania, ktoré nasleduje po EIA sa môže stať aj občianske združenie, ktoré bolo založené členmi občianskej iniciatívy (alebo aj inými fyzickými osobami) za účelom podpory stanoviska občianskej iniciatívy. Občianske združenie môže byť založené aj priamo za účelom ochrany životného prostredia. Účel založenia by mal byť vyjadrený výslovne v stanovách združenia. Podobne ako pri občianskej iniciatíve, aj občianske združenie, na to aby sa mohlo stať účastníkom konania o povolení činnosti podliehajúcej EIA, musí podať písomné stanovisko k zámeru, k rozsahu hodnotenia alebo k správe o hodnotení a doručiť ho príslušnému orgánu. K stanovisku sa musí priložiť doklad o zaregistrovaní občianskeho združenia a zároveň podpisová listina, v ktorej je uvedené meno, priezvisko, trvalý pobyt, dátum narodenia a podpis osôb, ktoré spoločné stanovisko podporujú (jedná sa o podpisovú listinu občianskej iniciatívy). Doklad o zaregistrovaní občianskeho združenia, spolu s podpisovou listinou a písomným stanoviskom musí občianske združenie doručiť príslušnému orgánu a zároveň aj tomu orgánu, ktorý bude rozhodovať o povolení danej činnosti (tzv. povoľujúci orgán – napr. v prípade, ak sa pre činnosť musí vydať územné rozhodnutie, je povoľujúcim orgánom príslušný stavebný úrad). V tomto konaní bude následne občianske združenie účastníkom konania.

Je možné, že povolenie činnosti bude prebiehať vo viacerých konaniach (napr. ak je pre činnosť potrebné aj rozhodnutie o súhlase na výrub drevín, ktorý vydáva príslušný štátny orgán ochrany prírody, aj územné rozhodnutie, ktoré vydáva stavebný úrad), v tom prípade sa doklad o zaregistrovaní občianskeho združenia, spolu s podpisovou listinou a písomným stanoviskom doručuje na obe tieto povoľujúce orgány.

Pre uľahčenie komunikácie s príslušným úradom sa odporúča, aby v stanovách občianskeho združenia bolo uvedené, že občianske združenie sa zakladá na účel ochrany životného prostredia a to aj (ale nielen) pri konkrétnej navrhovanej činnosti. Ak však združenie nemá formulovaný účel presne korešpondujúci s konkrétnou činnosťou, nie je to prekážka účasti v EIA procese.

Občiansku iniciatívu i občianske združenie tvoria zväčša miestni ľudia, ktorých sa plánovaná činnosť bezprostredne dotýka a ktorí budú činnosťou najviac ovplyvnení a ktorí majú najväčšiu znalosť miestnych pomerov. Tí by mali vo svojich stanoviskách poukázať na nedostatky a chybné tvrdenia, ktoré jednotlivé fázy EIA obsahujú, ako aj na to, ako činnosť ovplyvní miestne pomery a ich životy.

Environmentálna mimovládna organizácia

Účastníkom konania o povolení stavby alebo činnosti sa môže stať i **mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia**, ktorá (rovnako ako v predchádzajúcich prípadoch) podá písomné stanovisko k zámeru, k rozsahu hodnotenia alebo k správe o hodnotení a doručiť ho príslušnému orgánu. Spolu s písomným stanoviskom je potrebné zaslať aj príslušný doklad o registrácii mimovládnej organizácii. Rovnako (písomné stanovisko, ako aj doklad o registrácii) to mimovládna organizácia musí predložiť aj povoľujúcemu orgánu. V tejto súvislosti sa odporúča podať písomné stanovisko už k zámeru navrhovanej činnosti a toto stanovisko podať na povoľujúci orgán (ako aj na príslušný orgán), keďže príslušné ustanovenie zákona je v tomto ohľade zmätočné (na jednej strane nevyžaduje podanie stanoviska k všetkým fázam EIA, avšak na druhej strane požaduje aby príslušnému orgánu a povoľujúcemu orgánu bolo predložené stanovisko k zámeru). Pre povoľujúci orgán platí to, čo je uvedené vyššie.

Takouto organizáciou môže byť občianske združenie, neinvestičný fond, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby alebo nadácia. Odporúča sa, aby mala táto organizácia v stanovách počas minimálne stanovený ako cieľ ochranu životného prostredia alebo niektorej zo zložiek životného prostredia.

Všeobecné odporúčanie: Zákon o EIA nevyžaduje, aby bolo podané stanovisko k všetkým fázam EIA (teda k zámeru, k rozsahu hodnotenia i k správe o hodnotení), ale postačuje, ak je podané stanovisko ku ktorejkoľvek z týchto fáz procesu EIA. Odporúča sa však podať stanovisko **v každom prípade, kedy to zákon EIA umožňuje**. Práve aktívna účasť na procese EIA je vyjadrením záujmu o rozhodnutie o povolení činnosti, pričom táto podmienka účasti na rozhodovaní môže byť takto interpretovaná aj povoľujúcim orgánom. Navyše podávanie stanovísk a pripomienok v procese EIA je spôsob, ako reálne ovplyvniť jeho výsledok a preto by ten, kto má na povolení činnosti záujem nemal na tieto právne prostriedky rezignovať.

Odporúča sa sledovať celý EIA proces, jeho jednotlivé fázy a osobitne strážiť lehoty (viď časť „stručne o procese EIA“) na podanie stanovísk. Za týmto účelom je potrebné najmä sledovať zmeny v konkrétnych konaniach EIA na stránkach www.enviroportal.sk a rovnako úradnú tabuľu v príslušnej obci.

Porušenie práv verejnosti v EIA

Verejnosť má priamo v procese EIA len obmedzené možnosti. Posudzovanie totiž nekončí úradným rozhodnutím, proti ktorému by bolo možné podať odvolanie alebo žalobu (ako je to pri rozhodnutí o povolení stavby alebo činnosti). Výsledkom posudzovania vplyvov je vypracovanie tzv. **záverečného stanoviska**, ktoré je iba jedným z podkladov v následnom konaní o povolení stavby alebo činnosti. Záverečné stanovisko nie je záväzné, ale orgán rozhodujúci o povolení stavby alebo činnosti sa s ním musí **vysporiadať a presvedčivo zdôvodniť, prečo sa pri rozhodovaní od záverečného stanoviska odchyľil**.

K porušeniu práv verejnosti dochádza napríklad v takýchto situáciách:

- Posudzujúci orgán nezdôvodní akceptovanie alebo neakceptovanie predložených písomných stanovísk k správe o hodnotení
- Verejnosti nie je umožnené nahliadnuť do správy o hodnotení, robiť si z nej výpisy a kópie
- Občianskemu združeniu a mimovládnej organizácii, ktoré splnili zákonné podmienky nie sú doručené príslušné dokumenty
- Záznam z verejného prerokovania neodráža skutočnosť (je nepravdivý alebo neúplný)
- Verejnosť nie je dostatočne, v mieste obvyklým spôsobom, informovaná v priebehu celého procesu

Príklady porušenia zákona v procese EIA:

- Zámer alebo správa o hodnotení nemajú zákonné náležitosti alebo obsahuje iné vecné pochybenia (napr. údaje nezodpovedajú skutočnosti)
- Proces ignoruje niektoré z dotknutých obcí, ktorých činnosť tiež môže zasiahnuť
- Spracovateľ posudku nie je osobou odborne spôsobilou, dopustil sa výrazných manipulácií pri spracovaní posudku alebo sa podieľal na spracovaní správy o hodnotení
- Variantné riešenie je nevyvážené rozpracované, prípadne chýba nulový variant (ak to Ministerstvo životného prostredia nepripustilo) alebo v záverečnom stanovisku nie je uvedený odporúčaný variant
- Záverečné stanovisko nemá zákonné náležitosti

Ak boli porušené práva verejnosti alebo zákon pri procese EIA, nemožno podať odvolanie počas procesu, ale je potrebné tento nedostatok namietat' **v nasledujúcom konaní o povolení stavby alebo činnosti** (napr. v územnom konaní o umiestnení stavby podľa Stavebného zákona).

Opravný prostriedok: Podnet na prokuratúru

Vzhľadom k tomu, že proces EIA neprebíha v režime správneho poriadku, nie je možné preskúmať jeho zákonnosť klasickými opravnými prostriedkami (odvolanie a následne žaloba na súd). Podnet na prokuratúru na preskúmanie zákonnosti je v podstate jediná možnosť ako proces v tejto fáze napadnúť. Tento nástroj však nie je veľmi efektívny, vzhľadom k tomu, že prokurátor nemá povinnosť prijať na základe podnetu nejaké opatrenie. Najúčinnším prostriedkom na nápravu sa tak javí **namietanie nezákonnosti procesu EIA až v následnom povoľovacom konaní** z pozície účastníka konania,

vrátane možnosti podať žalobu, o čom je viac napísané v ďalšej časti. Z tohto dôvodu tiež v ďalšom texte uvádzame možnosti a práva účastníka konaní, ktoré nasledujú po procese EIA.

Povoľovacie konania po EIA

Po splnení podmienok stanovených zákonom EIA majú členovia verejnosti právo stať sa účastníkmi správnych konaní, v ktorých sa rozhoduje o povolení činností, u ktorých prebehlo posudzovanie ich vplyvov na životné prostredie. V zmysle zákona EIA sa jedná o všetky následné povoľovacie správne konania. V rámci povolenia činnosti sa nemusí nevyhnutne jednať len o jedno povoľovacie konanie, ale môže ich byť viac, v závislosti od typu činnosti. Niektoré činnosti potrebujú na svoj legálny výkon viacero povolení, o ktorých sa bude rozhodovať vo viacerých samostatných správnych konaniach. Napr. v prípade povolenia stavby, kvôli ktorej bude potrebné vyrúbať dreviny a ktorá zároveň spôsobí znečistenie vôd, bude potrebné vydanie rozhodnutia o súhlase na výrub drevín (vydaného podľa zákona o ochrane prírody), povolenia na umiestnenie stavby, ktorá môže ovplyvniť podzemné vody (vydaného podľa vodného zákona) a územného rozhodnutia na umiestnenie stavby (vydaného podľa stavebného zákona). Vo všetkých konaniach má verejnosť právo byť účastníkom, ak sa jej členovia zapojili do procesu EIA (v prípade, že EIA predchádzala povoľovaniu).

Môže sa jednať o nasledovné povoľovacie konania

- povoľovacie konania podľa zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) – napr. povolenie na výstavbu diaľnice
- povoľovacie konania podľa zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) – napr. územné rozhodnutie na umiestnenie hotela v chránenom území
- povoľovacie konania podľa zákona č. 51/1988 Zb. o banskej činnosti, výbušnách a o štátnej banskej správe – napr. povolenie na banskú činnosť
- povoľovacie konania podľa zákona č. 164/1996 Z.z. o dráhach – napr. povolenie na výstavbu železničného koridoru
- povoľovacie konania podľa zákona č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia – napr. vydanie integrovaného povolenia na prevádzkovanie skládky odpadov
- povoľovacie konania podľa zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny – napr. vydanie výnimky na výstavbu zariadenia pre cestovný ruch v chránenom území
- povoľovacie konania podľa zákona č. 44/1988 Z.z. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) – napr. vydanie rozhodnutia na určenie dobývacieho priestoru
- povoľovacie konania podľa zákona č. 329/2005 Z.z. o lesoch – napr. rozhodnutie o vyňatí lesných pozemkov z plnenia funkcií lesov
- atď.

Práva účastníka povoľovacieho konania vyplývajú jednak z príslušného zákona, ktorý upravuje konkrétny proces povoľovania (napr. cestný zákon, stavebný zákon...) a tiež zo správneho poriadku (zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní).

IPKZ: Proces integrovaného povoľovania a kontroly znečistenia

Proces integrovaného povoľovania (podľa zákona č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov) integruje a nahrádza niektoré súhlasy a povolenia do jedného konania pri prevádzkach spôsobujúcich výrazné znečistenie životného prostredia. Ide o relatívne nový typ konania, ktorého účastníkom sa môže stať aj osobitne založené občianske združenia, ekologické mimovládne organizácie alebo fyzické osoby. Z pozície účastníka konania tak môžu potom ovplyvniť vydávanie povolenia na prevádzky, ktoré integrované povolenie v zmysle zákona o IPKZ potrebujú.

Niektoré priemyselné činnosti a prevádzky spôsobujú výrazné znečistenie, ktoré môže byť škodlivé ľudskému zdraviu, môže negatívne ovplyvňovať kvalitu životného prostredia, hmotný majetok alebo môže znehodnocovať priaznivý stav životného prostredia. Takéto činnosti sa povoľujú podľa špeciálneho zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia (ďalej len „zákon o IPKZ“) v procese tzv. integrovaného povoľovania. Toto integrované povolenie **úplne nahrádza napríklad stavebné povolenie** podľa Stavebného zákona **alebo súhlasy a povolenia podľa iných zákonov** (napríklad podľa vodného zákona, odpadového alebo zákona o ochrane ovzdušia). Konkrétne konania, ktoré integrované povoľovanie nahrádza je možné nájsť v ustanovení § 8 zákona o IPKZ. Súčasťou integrovaného povoľovania však nie je územné konanie, posudzovanie vplyvu prevádzky na životné prostredie, ani ustanovovanie podmienok na prevenciu závažných priemyselných havárií. Tieto konania musia prebehnúť samostatne, spravidla ešte pred integrovaným povoľovaním.

V zmysle zákona o IPKZ *„Integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania je súbor opatrení zameraných na prevenciu znečisťovania, na znižovanie emisií do ovzdušia, vody a pôdy, na obmedzovanie vzniku odpadu a na zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadu s cieľom dosiahnuť vysokú celkovú úroveň ochrany životného prostredia.“*

Súčasťou integrovaného povolenia by malo byť určenie emisných limitov a podmienok vykonávania činnosti v prevádzkach, či určenie najlepších dostupných techník pre prevádzky. Podľa zákona o IPKZ sa zároveň vykonáva kontrola surovín, látok a energie používaných alebo vyrábaných v prevádzkach, monitorovanie zdrojov emisií, vykonávanie kontroly v prevádzkach, odoberanie vzoriek, meranie emisií a zber, spracúvanie, vyhodnocovanie a oznamovanie údajov a informácií, kontrola nakladania s odpadom a kontrola a preskúmavanie podmienok integrovaného povolenia.

Činnosti, ktoré podliehajú IPKZ

Nové prevádzky

Integrovanému povoľovaniu podliehajú najmä **veľké priemyselné prevádzky v rôznych odvetviach priemyslu**. Všetky sú **vymenované v prílohe č. 1 zákona o IPKZ**. Pri niektorých prevádzkach sú zároveň uvedené aj tzv. prahové hodnoty. Vtedy sa proces IPKZ na prevádzku vzťahuje iba v tom prípade, ak prevádzka prahovú hodnotu prekročí

(napr. prevádzky na zneškodňovanie odpadov podliehajú IPKZ len v prípade, ak sa jedná o prevádzku s kapacitou väčšou ako 50 ton za deň).

Integrovanému povoľovaniu tak napr. podliehajú prevádzky v oblasti energetiky (napr. spaľovacie zariadenia s tepelným príkonom väčším ako 50 MW), v oblasti výroby a spracovania kovov (napr. zlievarne železných kovov s výrobnou kapacitou väčšou ako 20 ton za deň), v oblasti spracovania nerastov (napr. prevádzky na výrobu azbestu), v oblasti chemického priemyslu (napr. chemické prevádzky na výrobu výbušnín), v oblasti nakladania s odpadmi (napr. prevádzky na spaľovanie komunálnych odpadov s kapacitou väčšou ako 3 tony za hodinu) alebo iné prevádzky (napr. priemyselné podniky zamerané na výrobu buničiny z dreva alebo iných vláknitých materiálov alebo prevádzky na zneškodňovanie alebo zhodnocovanie tiel zvierat a živočíšnych odpadov s kapacitou spracovania väčšou ako 10 ton za deň).

Existujúce prevádzky

Je dôležité vedieť, že konaniu IPKZ nepodlieha len povoľovanie nových prevádzok, ale aj **ustanovenie podmienok prevádzkovania existujúcich prevádzok**. V zmysle zákona o IPKZ „*Integrované povoľovanie je konanie, ktorým sa určujú podmienky vykonávania činností v prevádzkach a povoľujú nové prevádzky s cieľom dosiahnuť integrovanú ochranu životného prostredia a jeho zložiek a udržať mieru znečistenia v normách kvality životného prostredia.*“. V praxi sa môže jednať napr. o prevádzky, u ktorých sa plánuje rozšírenie nad limit stanovený v prílohe zákona o IPKZ (napr. prevádzka na chov ošípaných bude rozširovať kapacity svojich priestorov zo súčasných 1500 ks na 2500 ks. Limit na povinnosť získať integrované povolenie je kapacita priestorov pre 2000 ks ošípaných. Pre toto rozšírenie prevádzky je ešte pred rozšírením potrebné získať integrované povolenie).

Zároveň je dôležité vedieť, že pre takmer všetky prevádzky, na ktoré sa vzťahuje povinnosť integrovaného povoľovania, platí povinnosť vykonať proces posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA) a to pred samotným integrovaným povoľovaním.

To, na ktoré konkrétne prevádzky prebieha IPKZ v súčasnosti je možné zistiť na stránkach [Slovenskej inšpekcie životného prostredia](#), kde sú zverejnené všetky prebiehajúce konania o IPKZ, vrátane ich lokalizácie i textov žiadostí o integrované povolenie.

Priebeh IPKZ

Pred samotným integrovaným povoľovaním môže prebehnúť **konzultácia a predbežné prerokovanie** medzi prevádzkovateľom a príslušným orgánom štátnej správy, ktorý povolenie vydáva. Konzultácia slúži k tomu, či činnosť skutočne vyžaduje integrované povoľovanie a v akom čase, a v predbežnom prerokovaní žiadosti sa posudzuje najmä jej forma, obsah a úplnosť a ich výsledkom je **písomné stanovisko** príslušného orgánu.

Samotné konanie o integrovanom povoľovaní konkrétnej činnosti začína **doručením žiadosti** možného prevádzkovateľa o vydanie integrovaného povolenia. Obsah žiadosti stanovuje zákon o IPKZ v ustanovení § 11 zákona o IPKZ, žiadosť musí obsahovať všetky

tam uvedené náležitosti, vrátane príloh a na príslušný orgán musí byť doručená v 15 písomných vyhotoveniach a v elektronickej podobe.

Po doručení žiadosti správny orgán upovedomí účastníkov konania (s výnimkou členov verejnosti), dotknuté obce a dotknuté štátne orgány o začatí konania, pričom zároveň zverejní úplnú žiadosť na svojej internetovej stránke. Na svojej **úradnej tabuli zároveň musí zverejniť** podstatné údaje o podanej žiadosti, o prevádzkovateľovi a o navrhovanej prevádzke.

Dotknutý orgán zároveň musí zverejniť na svojej internetovej stránke a rovnako i na svojej úradnej tabuli **výzvu členom verejnosti, dokedy môžu podať prihlášky na účasť v konaní a výzvu verejnosti, dokedy sa môže vyjadriť**, spolu s informáciami, kde možno nazrieť do žiadosti, či sa pre prevádzku vyžadovalo posudzovanie jej vplyvu na životné prostredie alebo cezhraničné posudzovanie jej vplyvu na životné prostredie a či bolo vykonané, kto sú dotknuté orgány v konaní, že rozhodnutie je rozhodnutím v správnom konaní, o podrobnostiach týkajúcich sa konania pri aktualizácii podmienok povolenia. Rovnaké údaje je povinná sprístupniť i dotknutá obec.

Všetky dotknuté orgány, účastníci konania vrátane členov verejnosti a dotknuté obce majú právo podať k žiadosti o vydanie integrovaného povolenia **svoje pripomienky** a to v stanovenej primeranej lehote. Po uplynutí tejto lehoty zvolá dotknutý orgán **ústne pojednávanie**, kde pozve prevádzkovateľa a všetky dotknuté orgány a účastníkov konania. Bez prevádzkovateľa nie je možné ústne konanie uskutočniť. Na ústnom pojednávaní sa prerokuje žiadosť, pripomienky a námety účastníkov konania, dotknutých orgánov, zúčastnených osôb, cudzieho dotknutého orgánu uplatnené k žiadosti. Predmetom prerokovania na ústnom pojednávaní sú len pripomienky a námety, ktoré sú odôvodnené a dôvody smerujú k obsahu žiadosti a k prevádzke. Na tie, ktoré neobsahujú vecné dôvody a rovnako ani na všeobecné vyhlásenia sa neprihliada.

V prípade, ak je voči navrhovanej prevádzke spísaná petícia, ktorú podpíše aspoň 25% obyvateľov dotknutej obce oprávnených voliť, je dotknutý orgán povinný pred ústnym pojednávaním zvolať **verejné zhromaždenie občanov**, na ktorom sa musí zúčastniť aj prevádzkovateľ a kde by mali byť zodpovedané a vysvetlené vecné požiadavky petície a pripomienky obyvateľov obce. O priebehu verejného zhromaždenia občanov musí byť spísaná zápisnica, ktorá rovnako slúži ako podklad pre rozhodovanie o integrovanom povolení (pozn.: verejné zhromaždenie sa neuskutoční v prípade, ak prebehlo verejné prerokovanie v procese EIA pre rovnakú činnosť).

V konaní o integrovanom povoľovaní postupuje dotknutý orgán tak, aby **si presne a úplne zistil skutočný stav vecí**. Podkladom na jeho rozhodovanie je najmä žiadosť, pripomienky a námety ostatných účastníkov konania, dotknutých orgánov, zúčastnených osôb, obsah zápisnice z verejného zhromaždenia občanov a skutočnosti všeobecne známe ako aj iné podklady, ktoré si dotknutý orgán pre svoje rozhodnutie zaobstará. V porovnaní so všeobecnými pravidlami správneho konania nie je možné pri dokazovaní použiť čestné vyhlásenie. Rovnako platí, že správny orgán nie je viazaný právoplatnými rozhodnutiami iných dotknutých orgánov štátnej správy vo veci, ak boli vydané pred podaním žiadosti a týkajú sa povoľovanej prevádzky. V priebehu konania je dotknutý orgán oprávnený vydať tzv. predbežné opatrenie, ktorým môže obmedziť, alebo zastaviť

prevádzku, ak táto má významný negatívny vplyv na životné prostredie a to až do skončenia konania.

Integrované povolenie je možné vydať len, ak znečisťovanie z prevádzky nespôsobí prekročenie normy kvality životného prostredia a ak sú súčasne splnené aj ostatné podmienky zákona o IPKZ a predpisov upravujúcich konania, ktoré boli súčasťou integrovaného povoľovania. V opačnom prípade nie je možné prevádzku povoliť. Povolenie musí obsahovať **náležitosti** stanovené zákonom o IPKZ. Písomné vyhotovenie rozhodnutia **sa zverejňuje** na internetovej stránke dotknutého orgánu a na jeho úradnej tabuli najmenej 60 dní, počnúc dňom nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia. Dotknutá obec zverejní písomné vyhotovenie rozhodnutia na svojej úradnej tabuli, prípadne aj iným v mieste obvyklým spôsobom. Všetkým účastníkom konania sa musí rozhodnutie doručiť do vlastných rúk, avšak v prípade, ak je členov verejnosti, ktorí sú účastníkmi konania viac ako 50, doručuje sa týmto účastníkom rozhodnutie verejnou vyhláškou (rozhodnutie sa zverejní na úradnej tabuli inšpekcie životného prostredia).

Orgány v procese IPKZ

Príslušným orgánom v konaní o IPKZ je **Slovenská inšpekcia životného prostredia**, ktorá integrované povolenie vydáva a vedie konanie o ňom.

Dotknutými orgánmi sú tie štátne orgány, ktorých kompetencie sa dotýkajú aj prevádzky povoľovanej činnosti (napr. v prípade povoľovania prevádzok na intenzívny chov hydiny bude dotknutým orgánom aj veterinárna a potravinová správa, ktorá dohliada nad dodržiavaním veterinárnych predpisov).

Dotknutá obec je tá obec, v katastrálnom území ktorej sa má prevádzka umiestniť.

Dôležité lehoty v IPKZ

Písomné stanovisko príslušného orgánu, ktoré je výsledkom konzultácie a predbežného prerokovania sa prevádzkovateľovi musí **oznámiť do 30 dní** od doručenia žiadosti o konzultáciu alebo o predbežné prerokovanie pripravovanej žiadosti.

Príslušný orgán musí zverejniť najmenej na **dobu 15 dní** na svojej úradnej tabuli výzvu členom verejnosti o tom, dokedy môžu podať prihlášky a dokedy sa môže vyjadriť, spolu s príslušnými informáciami. V rovnakej lehote musí uvedené zverejniť aj dotknutá obec.

Lehota na vyjadrenie účastníkov konania a dotknutých orgánov určená príslušným orgánom musí byť dostatočne primeraná, pričom **nesmie byť kratšia ako 30 dní** odo dňa doručenia žiadosti. Táto lehota môže byť na žiadosť účastníka konania predĺžená.

Pre členov verejnosti platí, že lehota na podanie prihlášok na účasť v konaní a na vyjadrenie členov verejnosti k žiadosti **nesmie byť kratšia ako 30 dní** odo dňa zverejnenia výzvy na úradnej tabuli.

Ústne pojednávanie **môže byť nariadené až po uplynutí lehoty** na vyjadrenie účastníkov konania, dotknutých orgánov a členov verejnosti.

Písomné vyhotovenie rozhodnutia sa zverejňuje na internetovej stránke príslušného orgánu a na jeho úradnej tabuli **najmenej 60 dní**, vrátane dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia.

IPKZ a zapojenie verejnosti

Zoznam prevádzok, ktoré sú povoľované podľa zákona o IPKZ (príloha 1. zákona o IPKZ) je takmer zhodný s tými, ktoré musia prejsť procesom EIA (príloha 8 zákona o EIA). Preto je pre zapojenie do IPKZ povoľovania dôležité zapojiť sa do predchádzajúceho procesu EIA tak, ako je popísané v prvej časti tejto brožúry.

Ak sa zapojíte do procesu EIA

Po **zapojení do procesu EIA** majú členovia verejnosti právo byť **účastníkmi** povoľovacieho konania podľa zákona o IPKZ.

Procesu EIA podlieha množstvo prevádzok, ktoré vyžadujú integrované povolenie podľa zákona o IPKZ, napríklad:

- prevádzky na splyňovanie a skvapalňovanie uhlia od 500 ton za deň
- prevádzky na spracovanie železných kovov ako napr. valcovne za tepla s kapacitou väčšou ako 20 ton surovej ocele za hodinu
- prevádzky na tavenie nerastných materiálov vrátane výroby nerastných vlákien s kapacitou tavenia väčšou ako 100 000 ton za rok prevádzky využívajúce chemické alebo biologické procesy pri výrobe základných farmaceutických výrobkov
- prevádzky na spaľovanie komunálnych odpadov s kapacitou väčšou ako 3 tony za hodinu
- prevádzky na intenzívny chov hydiny alebo ošípaných s priestorom pre viac ako 2000 ks ošípaných (nad 30 kg)
- prevádzky na povrchovú úpravu látok, predmetov alebo výrobkov používajúce organické rozpúšťadlá, najmä vykonávajúce apretáciu, potlač, pokovovanie, odmasťovanie, vodovzdornú úpravu, úpravu rozmerov, farbenie, čistenie alebo impregnáciu so spotrebou organického rozpúšťadla väčšou ako 150 kg za hodinu alebo väčšou ako 200 ton za rok

V konaniach o integrovanom povoľovaní týchto činností (ako aj iných, v prípade, ak sa pre povolenie činnosti vyžaduje viacero rozhodnutí) majú členovia verejnosti postavenie účastníka konania, ak sa zapojili do procesu EIA. O tom, že konkrétny člen verejnosti má v konaní postavenie účastníka konania je potrebné písomne informovať príslušný orgán ochrany prírody s poukazom na práva vyplývajúce zo zákona EIA. V prípade ak to zákon EIA vyžaduje, je potrebné doručiť príslušnému orgánu ochrany prírody aj stanoviská, ktoré boli podané v rámci procesu EIA.

Ak sa nezapojíte do procesu EIA

Právo na to byť účastníkom IPKZ konania, ak sa ho domáha člen verejnosti, ktorý sa nezapojil do EIA (resp. ak proces EIA nepredchádzal IPKZ), vyplýva z ustanovenia § 10 zákona o IPKZ. Podľa tohto ustanovenia sa účastníkom konania môžu stať nasledovní členovia verejnosti

- **osoba, ktorá tvrdí, že môže byť rozhodnutím** vo svojich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach **priamo dotknutá**, a to až do času, kým sa preukáže opak. Takáto osoba sa môže do konania zapojiť kedykoľvek počas povoľovacieho konania, a to napríklad písomným listom, ktorým oznámi, že je účastníkom konania, pretože môže byť rozhodnutím priamo dotknutá na svojich právach.
- **organizácia podporujúca ochranu životného prostredia** založená podľa osobitných predpisov. Takouto organizáciou môže byť občianske združenie, neinvestičný fond, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby alebo nadácia. Odporúča sa, aby mala táto organizácia v stanovách stanovený cieľ ochranu životného prostredia alebo niektoré zo zložiek životného prostredia.
- **občianske združenie** založené podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov združujúce najmenej 250 fyzických osôb starších ako 18 rokov, z toho aspoň 150 osôb s trvalým pobytom v obci, ktorá je účastníkom konania (obec, v ktorej je alebo má byť umiestnená prevádzka)

Na to, aby sa organizácie podporujúce ochranu životného prostredia a občianske združenia mohli stať účastníkmi konania musia:

- podať písomnú prihlášku do konania o integrovanom povoľovaní
- túto prihlášku treba podať v lehote, ktorú určí Slovenská inšpekcia životného prostredia, pričom nesmie byť kratšia ako 15 dní

Deň, dokedy možno podať prihlášku do konania, musí inšpekcia zverejniť na svojej úradnej tabuli a zároveň na internetovej stránke <http://www.sizp.sk>.

Práva verejnosti v IPKZ

Tieto práva vyplývajú verejnosti zo zákona o IPKZ. Práva vyplývajúce zo správneho poriadku, ktoré sa môžu vzťahovať aj na účastníkov IPKZ, uvádzame v poslednej časti.

- právo, aby mu Slovenská inšpekcia životného prostredia doručila **stručné zhrnutie údajov a informácií** o obsahu žiadosti
- právo, aby Slovenská inšpekcia životného prostredia **zverejnila žiadosť** o integrované povolenie na svojej internetovej stránke a najmenej na 15 dní zverejnila na svojej **úradnej tabuli** podstatné údaje o podanej žiadosti, o prevádzkovateľovi a o prevádzke
- právo, aby Slovenská inšpekcia životného prostredia zverejnila na svojej internetovej stránke a najmenej na 15 dní na svojej úradnej tabuli **výzvu** členom verejnosti a

osobám, ktoré majú právo byť zúčastnenou osobou, **dokedy môžu podať prihlášky**, a výzvu členom verejnosti, **dokedy sa môžu k žiadosti vyjadriť**

- právo, aby Slovenská inšpekcia životného prostredia spolu s výzvou, uvedenou v predchádzajúcom bode, **uverejnila nasledovné informácie**: 1. kde možno nazrieť do žiadosti, 2. či sa pre prevádzku vyžadovalo posudzovanie jej vplyvu na životné prostredie alebo cezhraničné posudzovanie jej vplyvu na životné prostredie a či bolo vykonané, 3. kto sú dotknuté orgány v konaní, 4. že rozhodnutie je rozhodnutím v správnom konaní, 5. o podrobnostiach týkajúcich sa konania pri aktualizácii podmienok povolenia,
- právo, aby Slovenská inšpekcia životného prostredia **určila na vyjadrenie** účastníkov konania a dotknutých orgánov **primeranú lehotu**, ktorá nesmie byť kratšia ako 30 dní odo dňa doručenia žiadosti,
- právo podávať **námietky a pripomienky** a vyjadriť sa ku zhromaždeným materiálom a dôkazom (podkladom rozhodnutia), pričom však pripomienky a námety musia byť uplatnené najneskôr na ústnom pojednávaní. Na neskôr uplatnené pripomienky a námety sa neprihliadne. Na to musí Slovenská inšpekcia životného prostredia prizvané osoby písomne upozorniť.
- Slovenská inšpekcia životného prostredia je **povinná zverejniť písomné vyhotovenie** rozhodnutia na svojej internetovej stránke a na svojej úradnej tabuli najmenej na dobu 60 dní, počnúc dňom nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia.
- Slovenská inšpekcia životného prostredia je **povinná požiadať obec**, ktorá je účastníkom konania, aby písomné vyhotovenie rozhodnutia **zverejnila na svojej úradnej tabuli**, prípadne aj iným v mieste obvyklým spôsobom
- Po celý čas platnosti rozhodnutia musí byť jeho **písomné vyhotovenie prístupné** na nahliadnutie na Slovenskej inšpekcii životného prostredia, v obci, ktorá bola účastníkom konania, a u prevádzkovateľa
- V prípade, ak je voči navrhovanej prevádzke spísaná petícia, ktorú podpíše aspoň 25% obyvateľov obce oprávnených voliť, je dotknutý orgán povinný pred ústnym pojednávaním zvolať **verejné zhromaždenie občanov**, na ktorom sa musí zúčastniť aj prevádzkovateľ a kde by mali byť zodpovedané a vysvetlené vecné požiadavky petície a pripomienky obyvateľov obce. O priebehu verejného zhromaždenia občanov musí byť spísaná zápisnica, ktorá rovnako slúži ako podklad pre rozhodovanie o integrovanom povolení (pozn.: verejné zhromaždenie sa neuskutoční v prípade, ak prebehlo verejné prerokovanie v procese EIA pre rovnakú činnosť).

Konania o ochrane prírody a krajiny

Rôzne typy konaní s dopadom na prírodu – od výrubu drevín, cez udeľovanie výnimiek na vykonávanie činností v chránených územiach, alebo na usmrtenie chránených druhov živočícha až po vyhlasovanie chránených území (podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení) sa môžu diať za účasti verejnosti. Existuje viacero spôsobov, ako sa členovia verejnosti môžu v týchto konaniach zapojiť.

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (zákon o ochrane prírody) stanovuje činnosti, ktoré môžu ohroziť, poškodiť alebo zničiť časti prírody a preto musia byť najprv posúdené alebo povolené štátnymi orgánmi. Rovnako stanovuje podmienky ochrany jednotlivých chránených území, podmienky ochrany chránených druhov živočíchov a rastlín a podmienky ochrany drevín. Okrem toho ešte stanovuje proces vyhlasovania, zmeny alebo zrušenia chráneného územia. Členovia verejnosti sa rôznym spôsobom môžu zapojiť a zúčastniť sa na uvedených konaniach, a v tom prípade majú možnosť zistiť o konaniach podrobné informácie, dozerať na dodržanie zákona a ovplyvniť konečný výsledok konania a to v prospech ochrany prírody a zdravého životného prostredia.

Typy konaní podľa zákona o ochrane prírody

Územná ochrana

Zákon o ochrane prírody rozdeľuje Slovenskú republiku na územia s rôznymi stupňami ochrany prírody, pričom najvyšší stupeň zároveň predstavuje najprísnejšiu formu ochrany. Rôznym stupňom ochrany prírody zároveň odpovedá aj rôzna kategória chráneného územia. Každý stupeň ochrany prírody v sebe zahŕňa výpočet činností, na ktoré je potrebné povolenie príslušného orgánu ochrany prírody a to buď v podobe rozhodnutia **o súhlase s činnosťou**, alebo v podobe **rozhodnutia o udelení výnimky zo zákazu vykonávania činnosti**. V rozhodnutí môže orgán ochrany prírody určiť podrobnejšie podmienky vykonávania činnosti. Jedná sa napr. o zákaz vykonávania banskej činnosti na území s tretím stupňom ochrany, alebo o nutnosť získať súhlas na umiestnenie stavby v území so štvrtým stupňom ochrany. Územnej ochrane sa venujú ustanovenia § 11 až § 31 zákona o ochrane prírody, pričom vydanie príslušných rozhodnutí prebieha v správnom konaní.

Pre územia, ktoré sú chránené na základe smerníc EÚ týkajúcich sa ochrany prírody, sa vykonáva konanie, na základe ktorého sa stanovuje, **či činnosť bude posudzovaná v rámci procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA)**, z hľadiska jej dopadu na chránené územie. O takýchto činnostiach vydáva príslušný orgán ochrany prírody tzv. odborné stanovisko, v ktorom sa vyjadrí, či činnosť bude podliehať EIA. V prípade, že daná činnosť bude podliehať EIA je záverečné stanovisko v tomto prípade záväzným podkladom pre orgán, ktorý činnosť povoľuje a činnosť môže byť povolená len za podmienok stanovených zákonom EIA. Uvedené ustanovuje § 28 zákona o ochrane prírody, odborné stanovisko však nie je rozhodnutím vydaným v správnom konaní.

Druhov ochrana

Zákon o ochrane prírody zároveň ustanovuje podmienky ochrany chránených druhov ivoichov a rastlín a to opätovne vpotom činností, ktoré je zakzan vykonávať. Na výkon takýchto činností je potrebn **rozhodnutie o udelen výnimky z podmienok ochrany chránených druhov ivoichov alebo rastlín**. Výnimka môže byť udelen len ak sú naplnen zákonom stanoven dôvody, prcom v rozhodnutí orgán ochrany prírody určí aj podrobnejšie podmienky vykonávania činnosti. Tak napríklad je zakzan chránené rastlinu umyseľne trhať, zbierať, rezať, vykopva alebo nižší v jej prirodzenom areáli vo voľnej prírode, alebo je zakzan umyseľne odchyava alebo usmrcovať chráneného živočicha v jeho prirodzenom areáli vo voľnej prírode. Výnimku z týchto zakzov je mon udeliť napr. z dôvodu, aby sa predchádzalo zvanm škodám na urode, hospodárských zvieratách, lesoch, chove rýb, vodnom hospodárstve. Ochrana ivoichov a rastlín je stanoven v § 32 a § 40 zákona o ochrane prírody, prcom vydanie príslušných rozhodnutí prebieha v správnom konaní.

Mestsk zeleň

V rámci druhovej ochrany sú osobitne chránené stromy a kríky, ktoré nerastú v lese (napr. mestsk zeleň, stromy vo voľnej krajine). Na **výrub takýchto drevín sa vyadauje rozhodnutie o súhlase príslušného orgánu ochrany prírody**, ktorý môže byť vydan len po splnen zákonom daných podmienok. Súhlas na výrub dreviny tak môže byť vydan napr. v odôvodnených prípadoch po posden ekologických a estetických funkcií dreviny a vplyvov na zdravie človeka. Ochrana drevín ustanovuj § 46 a § 49 zákona o ochrane prírody, rozhodnutie o súhlase je rozhodnutím vydanm v správnom konaní.

Chrnen územia (vyhlasovanie, ruenie, zmena)

Dôležitým konaním je aj vyhlasovanie nových chrnench území, resp. ruenie, alebo zmena už vyhlásených chrnench území. V prípade, ak prslun orgán ochrany prírody pristúpi k tomuto kroku, je povinn postupovať spôsobom urenm zákonom o ochrane prírody. Vyhlasovanie nových chrnench území sa vykonáva z různých dôvodov - najčastejšie z potreby ustanovenia ochrany nejakého prirodne hodnotnho územia. Vzhľadom k tomu, že tto skutočností sa úzko dotyka různých subjektov (dotknutých ob, vlastníkov pozemku, ktorý m byť chránené, dotknutej verejnosti) prebieha vyhlasovanie chrnenho územia za účasti týchto subjektov. Ak naopak, ochrana nejakho územia strat svoje opodstatnenie, je možné ju zrušiť, príp. zmeniť, a to rovnako za účasti dotknutých subjektov.

Rozhodovanie o tom, i innos bude podlieha procesu EIA

Jedná sa o činnosti, ktoré môžu mať vplyv na územia chránené na základe smern E (tzv. „Natura 2000“). Ak by tieto činnosti mohli mať na chrnen územie negatívny vplyv, je pre povolenie činnosti potrebn uskutočnenie procesu EIA. O tom, či sa m EIA vykonať rozhoduje prslun Krajsk rad ivotnho prostredia.

Konkrétne konania podľa zákona o ochrane prírody

Zákon o ochrane prírody upravuje konania, v ktorých sa rozhoduje napr. o:

- vyhlasovaní chránených území
- výrube drevín
- postrekoch chemickými látkami alebo o použití pesticídov v chránených územiach
- udeľovaní povolenia na chytenie alebo usmrtenie chráneného živočícha (výnimky z ochrany chránených druhov)
- ťažbe dreva v chránených územiach
- súhlase na vstup do chráneného územia mimo turistického chodníka alebo súhlase na vstup bicyklom mimo cyklotrasy
- povolení spoločných poľovačiek v rezerváciách alebo v chránených územiach
- povoleniach na masové podujatia v chránených územiach (festivaly, motorkárske preteky, hromadné turistické výstupy)
- stanovaní, bivakovaní alebo táborení v národných parkoch
- súhlasoch na vypúšťanie rybníkov
- súhlasoch na zásah do biotopov
- vydávaní výnimiek zo všetkých zákonom zakázaných činností

Orgány ochrany prírody

Obec – vykonáva v prvom stupni štátnu správu vo veciach ochrany drevín, ak si ju nevyhradil obvodný úrad životného prostredia

Obvodný úrad životného prostredia – prevažne plní funkciu prvostupňového orgánu, najmä v konaniach o vydaní rozhodnutia o súhlase s činnosťou, alebo v konaniach o vydaní rozhodnutia o udelení výnimky zo zákazu vykonávania činnosti

Krajský úrad životného prostredia – prevažne plní funkciu druhostupňového orgánu (rozhoduje o odvolaní) v konaniach, kde je prvostupňovým orgánom obvodný úrad životného prostredia. Zároveň je príslušný na vydanie odborného stanoviska o tom, či sa činnosť bude posudzovať v EIA procese. Je príslušný na vyhlasovanie niektorých kategórií chránených území.

Slovenská inšpekcia životného prostredia – vykonáva štátny dozor, ukladá sankcie

Ministerstvo životného prostredia SR – riadiaci orgán, prevažne tvorba koncepcií. Zároveň je prvostupňovým orgánom vo veci vydávania výnimiek z podmienok ochrany chránených druhov živočíchov, alebo rastlín. Je tiež príslušné na vyhlasovanie niektorých chránených území.

Rozdelenie kompetencií jednotlivých orgánov ochrany prírody je možné nájsť v ustanoveniach § 64 až § 69 zákona o ochrane prírody.

Dôležité lehoty

Konania, v ktorých sa rozhoduje podľa správneho poriadku

(správne konania o územnej ochrane, o druhovej ochrane a ochrane mestskej zelene)

Konanie sa zahajuje na žiadosť toho, kto chce vykonávať činnosť, na ktorú je podľa zákona o ochrane prírody potrebné rozhodnutie. Žiadosť o vydanie rozhodnutia sa musí podať v lehote minimálne 30 dní pred plánovanou činnosťou. Orgán ochrany prírody musí vydať rozhodnutie do 30 dní odo dňa začatia konania, avšak túto lehotu je možné v zložitých prípadoch predĺžiť až o 4 mesiace. Voči vydanému rozhodnutiu je možné sa odvolať v lehote 15 dní od doručenia rozhodnutia účastníkovi konania.

Konania, v ktorých sa stanovuje, či činnosť bude podliehať EIA

(ak jej nepodlieha povinne)

V týchto konaniach je orgán ochrany prírody povinný vydať odborné stanovisko najneskôr do 30 dní od doručenia žiadosti o jeho vydanie.

Vyhlasovanie nových chránených území

Príslušný orgán ochrany prírody informuje obec o zámere na vyhlásenie nového chráneného územia v jej katastri, pričom obec je povinná do 15 dní od doručenia tejto informácie zverejniť zámer na úradnej tabuli, a to najmenej po dobu 15 dní, prípadne aj iným spôsobom. Do 30 dní od zverejnenia zámeru môžu členovia verejnosti podať na príslušný orgán ochrany prírody pripomienky k zámeru.

Ochrana prírody a zapojenie verejnosti

Členovia verejnosti majú viacero možností, ako sa zapojiť do konaní podľa zákona o ochrane prírody, nie vždy však ich procesné postavenie má rovnakú silu ovplyvniť priebeh a výsledok konania.

Účastník konania

Povoľovanie činností, ktoré podliehajú procesu EIA

Členovia verejnosti, ktorí sa zapoja do procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA) činností, ktoré následne podliehajú povoľovaniu podľa zákona o ochrane prírody majú právo byť účastníkmi týchto povoľovacích konaní.

Procesu EIA môže podliehať množstvo činností, ktoré sú následne povoľované podľa zákona o ochrane prírody, napríklad:

- všetky navrhované činnosti, kde bolo vydané odborné stanovisko o tom, že činnosť môže mať negatívny vplyv na chránené územie
- výrub drevín, ak je ich výrub potrebný pre vykonanie činnosti, ktorá bola posudzovaná v EIA
- banská činnosť v národných parkoch

- umiestnenie stavby v chránených územiach so štvrtým a piatym stupňom ochrany, ak zámer na ich prevádzkovanie vyžaduje EIA
- výstavba zjazdovej trate, alebo lanovky v územiach so štvrtým alebo piatym stupňom ochrany
- činnosť, ktorá podlieha EIA a jej uskutočnením môže dôjsť k poškodeniu alebo zničeniu chránených biotopov

V konaniach o povolení týchto činností (ako aj iných, v prípade, ak sa pre povolenie činnosti vyžaduje viacero rozhodnutí) majú členovia verejnosti postavenie účastníka konania, ak sa zapojili do procesu EIA. O tom, že konkrétny člen verejnosti má v konaní postavenie účastníka konania je potrebné písomne informovať príslušný orgán ochrany prírody s poukazom na práva vyplývajúce zo zákona EIA. V prípade ak to zákon EIA vyžaduje, je potrebné doručiť príslušnému orgánu ochrany prírody aj stanoviská, ktoré boli podané v rámci procesu EIA.

Povoľovanie činností, ktoré nepodliehajú procesu EIA

Právo na to byť účastníkom správnych konaní, kde sa vydávajú rozhodnutia na činnosti regulované zákonom o ochrane prírody, ktoré nepodliehajú EIA, vyplýva z ustanovenia § 14 správneho poriadku. Podľa neho je účastníkom konania aj ten, koho práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté a zároveň je účastníkom konania aj ten, kto tvrdí, že môže byť rozhodnutím vo svojich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach priamo dotknutý, a to až do času, kým sa preukáže opak. V prípade, ak konkrétny člen verejnosti (napr. mimovládna organizácia zaoberajúca sa ochranou životného prostredia) tvrdí, že jeho právo na priaznivé životné prostredie zakotvené v čl. 44 Ústavy SR, rovnako ako práva vyplývajúce z tzv. Aarhuského dohovoru (Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia upravuje práva verejnosti, ktorá sa zaujíma o ochranu životného prostredia, aby sa mohla efektívnym spôsobom zúčastňovať na rozhodovaní v oblasti ochrany životného prostredia), budú vydaním rozhodnutia dotknuté má právo byť účastníkom takéhoto správneho konania.

Ten, kto sa chce takýmto spôsobom zúčastniť konania, musí byť v tomto smere aktívny a písomne oznámiť príslušnému orgánu ochrany prírody svoju účasť v konaní, na základe dotknutia na právach týkajúcich sa životného prostredia, pretože orgán ochrany prírody sa o tom nemá ako dozvedieť.

Orgán ochrany prírody musí takéhoto účastníka konania v konaní akceptovať a dať mu možnosť uplatniť všetky jeho práva. V prípade, ak nesúhlasí s tým, že práva takéhoto účastníka konania budú rozhodnutím dotknuté, môže takéhoto účastníka vylúčiť z konania. O tomto však musí byť vydané rozhodnutie, voči ktorému je možné sa odvolať. Až do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o vylúčení z konania, môže tento člen verejnosti využívať všetky práva, ktoré mu správny poriadok, ako účastníkovi konania priznáva.

Právo byť účastníkom konania si je takto možné uplatňovať vo všetkých konaniach, ktoré prebiehajú v režime správneho poriadku (napr. všetky konania o vydaní rozhodnutia

o súhlase s činnosťou alebo o vydaní rozhodnutia o udelení výnimky zo zákazu vykonávania činnosti).

V tejto súvislosti je dôležité uviesť rozdiel medzi účastníkmi konania, ktorým toto právo vyplýva z účasti na procese EIA a tými, ktorí sa ho domáhajú na základe § 14 správneho poriadku. Ak sa zúčastníte procesu EIA, právo na účasť v nasledujúcich konaniach vám orgán nemôže uprieť. Ak sa domáhate účasti na povoľovacom konaní argumentujúc správnym poriadkom toto právo nemusí orgán ochrany prírody uznať. V takom prípade by mal vydať rozhodnutie o tom, že ste ako účastník konania z konania vylúčený, lebo vaše práva alebo právom chránené záujmy nie sú v konaní dotknuté. Proti tomuto rozhodnutiu sa môžete odvolať.

Zúčastnená osoba

Konania podľa zákona o ochrane prírody sa môže zúčastniť aj združenie s právnou subjektivitou (napr. mimovládna organizácia zaoberajúca sa ochranou životného prostredia), ktoré sa prihlási do konania ako tzv. zúčastnená osoba a spĺňa nasledujúce podmienky:

- **Cieľom združenia** je podľa platných stanov **ochrana prírody a krajiny**

Postup ako založiť občianske združenie upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov. Podrobnejšie informácie nájdete v publikácii združenia VIA IURIS „Ako založiť občianske združenie“.

Je potrebné, aby zo stanov vyplývalo, že cieľom občianskeho združenia je „ochrana prírody a krajiny“. Stanovy síce túto formuláciu nemusia obsahovať doslovne, avšak takouto formuláciou je možné sa vyhnúť prípadným komplikáciám.

- **Písomne požiada** orgán ochrany prírody, aby ho písomne **upovedomil o začatých správnych konaniach**, v ktorých môžu byť dotknuté záujmy ochrany prírody a krajiny chránené zákonom o ochrane prírody a krajiny.

Žiadosť musí obsahovať: názov a sídlo občianskeho združenia, identifikačné číslo, meno a priezvisko osoby oprávnenej konať v mene občianskeho združenia, určenie typu konania, o ktorého začatí chce byť občianske združenie upovedomené (napr. „konania o výruboch drevín podľa § 46 - § 49 zákona o ochrane prírody a krajiny“ alebo“), prílohu k žiadosti: zaregistrované stanovы občianskeho združenia a ich zmeny

Orgán ochrany prírody (napr. obec), ktorému bola žiadosť občianskeho združenia doručená, je povinný písomne upovedomiť občianske združenie o začatých konaniach, v ktorých môžu byť dotknuté záujmy ochrany prírody a krajiny chránené týmto zákonom. Musí tak urobiť najneskôr do siedmich dní odo dňa začatia konania alebo odo dňa doručenia žiadosti, ak sa konanie už začalo.

- **Písomne oznámi svoju účasť v konkrétnom konaní najneskôr do siedmich dní od upovedomenia** zaslaného orgánom ochrany prírody

Postavenie zúčastnenej osoby je omnoho slabšie v porovnaní s účastníkom konania. Zúčastnená osoba má v porovnaní s účastníkom konania omnoho menej práv (napr. jej pripomienky k priebehu konania nemusia byť vôbec vzaté do úvahy, voči rozhodnutiu sa nemôže odvolať, ani podať žalobu na súd), jej postavenie tak nezabezpečuje efektívnu a zmysluplnú účasť verejnosti v konaniach týkajúcich sa ochrany prírody. Na druhej strane sa zúčastnená osoba môže dozvedieť podrobnosti a informácie o tom, ako sa činnosť povoľuje a tieto potom využiť na iné možnosti, ako rozhodnutie ovplyvniť (medializácia problému, podnet na prokuratúru apod.).

Vyhlasovanie, zmena alebo zrušenie chránených území

Osobitný režim povoľovania aj zapojenia verejnosti má vyhlasovanie nových chránených území, resp. rušenie, alebo zmena už vyhlásených chránených území. O zámere na vyhlásenie nového chráneného územia je príslušný orgán ochrany prírody povinný informovať všetky dotknuté subjekty (vlastník (správca, nájomca) dotknutého pozemku, obec a dotknutý orgán štátnej správy). Verejnosť je informovaná prostredníctvom dotknutej obce, tá je povinná zámer na vyhlásenie chráneného územia zverejniť na svojej úradnej tabuli, minimálne na dobu 15 dní. K zámeru môže každý podať pripomienky, ktoré musia mať písomnú formu, pričom príslušný orgán ochrany prírody je následne povinný tieto pripomienky prerokovať a vyhodnotiť. O tomto je, v zmysle najnovšej judikatúry, povinný vydať rozhodnutie v správnom konaní, pričom správne konanie je zahájené doručením pripomienky orgánu ochrany prírody.

Konania, v ktorých účasť verejnosti nie je možná

Zákon o ochrane prírody obsahuje výpočet **konaní, ktoré nepodliehajú správne konaniu** a rovnako neobsahuje možnosť, ako by sa v týchto konaniach mohli členovia verejnosti zúčastniť. Vo veľkej miere sa jedná o konania, ktoré nie sú z hľadiska ochrany prírody významné a účasť verejnosti by v nich nemala veľký význam. Avšak patria tam aj konania, ktoré svoj význam majú a účasť verejnosti v nich by bola žiaduca (napr. konanie o vydávaní odborného stanoviska o tom, či činnosť bude podliehať EIA procesu). Konania, ktoré nepodliehajú správne konaniu sú uvedené v ustanovení § 81 zákona o ochrane prírody.

Správne konanie

Správne konanie upravuje tzv. Správny poriadok (zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní). Správny poriadok je všeobecným procesným predpisom, na základe ktorého musia všetky správne orgány postupovať. Ak sa člen verejnosti stane účastníkom povoľovacieho konania (napr. územného a stavebného konania podľa stavebného zákona, konaní podľa zákona o vodách, zákona o lesoch alebo zákona o ochrane prírody), náležia mu práva vyplývajúce zo správneho poriadku ako aj z uvedených osobitných predpisov. V prvom rade je potrebné aplikovať osobitný predpis (napr. zákon o lesoch) a ak tento zákon neupravuje daný vzťah alebo aspekt konania, potom platí príslušné ustanovenie Správneho poriadku.

Podrobnejší popis tohto správneho konania je možné nájsť v inej brožúre združenia VIA IURIS. V tejto časti sa zameriame na úpravu práv účastníka konania a opravné prostriedky, ktoré má účastník k dispozícii ak povoľovacie konanie neprebíha zákonným spôsobom.

Práva účastníka konania

- právo podávať námietky a pripomienky a vyjadriť sa ku zhromaždeným materiálom a dôkazom (podkladom rozhodnutia)
- právo zúčastniť sa ústneho pojednávania a miestnej ohliadky
- právo navrhovať vykonanie dôkazov (napr. navrhnúť vypracovanie znaleckého posudku alebo uskutočnenie ohliadky miesta, na ktorom bude stavba umiestnená)
- právo, aby sa správny orgán vysporiadal so záverečným stanoviskom z procesu EIA a presvedčivo zdôvodnil, prečo sa pri rozhodovaní od záverečného stanoviska odchyľil, v prípade, ak konaniu predchádza proces EIA
- právo nazerať do úradného spisu a dostať kópie zo spisu
- právo, aby správny orgán, ktorý rozhoduje, uviedol, ako sa vyrovnal s návrhmi a námietkami účastníkov konania a s ich vyjadreniami k podkladom rozhodnutia
- právo, aby mu bolo doručené rozhodnutie
- právo podať odvolanie proti rozhodnutiu
- právo podať žalobu na súd proti rozhodnutiu, ak bolo odvolanie zamietnuté

Podľa niektorých zákonov môžu účastníci podať svoje námietky a pripomienky najneskôr na ústnom konaní, inak sa na ne neprihliadne (toto pravidlo platí napr. v územnom a stavebnom konaní – vid' § 36 ods. 1 a § 61 ods. 1 Stavebného zákona).

Dôležité je, aby sa člen verejnosti aktívne domáhal svojich práv. Môže sa totiž stať, že povoľujúci orgán o jeho účastníctve nemusí vedieť. Odporúčame zaslať žiadosť, aby príslušný orgán konal s členom verejnosti ako s účastníkom konania. V žiadosti je potrebné poukázať na právo byť účastníkom konania, z čoho jeho právo vyplýva a preukázať splnenie podmienok, ktoré predpokladá zákon. Napr. ak právo byť účastníkom povoľovacieho konania vyplýva z EIA zákona je potrebné preukázať, že žiadateľ sa zapojil do predchádzajúceho EIA procesu tak, že podal písomné stanovisko k zámeru, rozsahu hodnotenia, alebo k správe o hodnotení.

Opravné prostriedky

Podľa zákona je povoľujúci orgán v každom konaní povinný **zistiť presne a úplne skutočný stav vecí a za tým účelom si obstarat' potrebné podklady pre rozhodnutie** (§ 32 ods. 1 zákona o správnom konaní). Ak si príslušný orgán rozhodujúci o povolení neobstará dostatočné podklady, nevyrovná sa s námietkami a podkladmi poskytnutými účastníkmi konania, rozhodne na základe nepravdivých skutočností, alebo tvrdení a napriek tomu činnosť povolí, prípadne ak porušil práva účastníka konania, členovia verejnosti majú k dispozícii nasledovné opravné prostriedky:

Odvolanie

Dôležité podmienky odvolania:

- Uviest' kto ho podáva a proti akému rozhodnutiu smeruje (identifikovať napádané rozhodnutie napr. spisovou značkou resp. číslom konania alebo dňom vydania)
- Uviest', prečo sa odvolanie podáva - všetky námietky účastníka a ich zdôvodnenie (zákon toto nestanovuje ako povinnosť, avšak máte vyššiu šancu, že sa orgán vašimi námietkami ozaj bude zaoberať)
- Dodržať lehotu 15 dní od doručenia rozhodnutia
- Podať na orgáne, ktorý napádané rozhodnutie vydal (prvostupňový orgán)

Odvolačný orgán (druhostupňový orgán) musí vždy preskúmať celý prípad a nie je viazaný iba dôvodmi uvedenými v odvolaní. Odvolačný orgán má tiež povinnosť zareagovať na námietky uvedené v odvolaní (§ 47 ods. 3 zákona o správnom konaní).

Ak je napadnuté rozhodnutie nezákonné, odvolačný orgán ho spravidla zruší a vec vráti prvostupňovému orgánu na nové konanie. Ak sa odvolačný orgán nestotožní s námietkami účastníka a nezistí ani iné porušenie zákona, zamietne odvolanie.

Podnet na zrušenie v tzv. mimoodvolacom konaní

Rozhodnutie, ktoré bolo vydané v rozpore so zákonom a proti ktorému sa už nemožno odvolať (je právoplatné) možno napadnúť podnetom na zrušenie alebo zmenu rozhodnutia mimo odvolacieho konania. Podnet na zahájenie mimoodvolacieho konania **môže dať každý**, nie len účastník konania (ale napr. aj zúčastnená soba, alebo osoba, ktorá sa na konaní nijak formálne nezúčastnila).

Dôležité podmienky pre podnet na preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania:

- môže ho podať ktokoľvek (čiže nie len účastník konania) ak sa domnieva, že rozhodnutie bolo vydané v rozpore so zákonom, všeobecne záväzným právnym predpisom alebo všeobecne záväzným nariadením.
- lehota na podanie podnetu nie je stanovená, ale orgán nemôže svoje rozhodnutie zrušiť alebo zmeniť po uplynutí 3 rokov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia
- je potrebné zaplatiť poplatok – fyzické osoby 16,50 € a právnické osoby 165,50 €.

Žaloba na súd

Proti rozhodnutiu o odvolaní sa už ďalej nemožno odvolať. V lehote 2 mesiacov od doručenia rozhodnutia o odvolaní však možno podať žalobu na súd.

Dôležité podmienky žaloby:

- Identifikovať napadnuté rozhodnutie o odvolaní, proti ktorému sa podáva žaloba (napr. spisovou značkou resp. číslom konania alebo dňom vydania)
- Identifikovať navrhovateľa (účastník konania – občianske združenie, ktoré podáva žalobu) a odporcu (odvolací orgán, ktorý vydal rozhodnutie o odvolaní).
- Uviesť konkrétne dôvody, prečo navrhovateľ považuje rozhodnutie za nezákonné
- Dodržať 2-mesačnú lehotu od doručenia rozhodnutia o odvolaní
- Podať na príslušnom krajskom súde, v ktorého obvode má sídlo orgán, ktorý vydal rozhodnutie o odvolaní (ak rozhodnutie vydal napr. Krajský úrad v Nitre, príslušným súdom je Krajský súd v Nitre)
- Nájsť si advokáta, ktorý bude navrhovateľa zastupovať – v tomto konaní pred súdom musí byť účastník zastúpený advokátom
- Zaplatiť súdny poplatok 66 € na príslušnom súde (stačí po výzve súdu). Od poplatku sú niektoré subjekty oslobodené, ako napr. nadácie a charitatívne, humanitárne, ekologické organizácie a združenia pôsobiace na ochranu spotrebiteľov, alebo obce, ak konajú o veciach verejného a spoločensky prospešného záujmu

Súd preskúma zákonnosť rozhodnutia a ak je rozhodnutie nezákonné, zruší ho a vráti celú vec orgánu, ktorý rozhodnutie vydal, aby o veci vykonal nové konanie a aby znovu rozhodol. Pritom musí orgán rešpektovať právny názor súdu.

Ak súd žalobu zamietne, účastník konania sa môže odvolať na Najvyšší súd SR. Podmienky pre podanie odvolania na Najvyšší súd SR sú obdobné ako pri podávaní žaloby.

Podnet na prokuratúru

Porušenie práv je možné namietat' prostredníctvom **podnetu na prokuratúru**. Prokuratúra, ako štátny orgán, ktorý je povinný vykonávať dozor nad zachovávaním zákonnosti orgánov verejnej správy, je povinná podnet vybaviť a preveriť, či postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu ochrany prírody nedošlo k nezákonnosti. Podnet na prokuratúru **môže dať každý**, nie len účastník konania (ale napr. aj zúčastnená soba, alebo osoba, ktorá sa na konaní nijak formálne nezúčastnila).

Dôležité podmienky pre podnet na prokuratúru:

- môže ho podať ktokoľvek (čiže nie len účastník konania) ak sa domnieva, že rozhodnutím alebo postupom orgánu bol porušený zákon.
- v podnete je potrebné opísať spôsob, ktorým došlo k porušeniu zákona, dôvody, z ktorých porušenie zákona vyplýva a priložiť prípadné dôkazy, svedčiacie v prospech podnetu.
- lehota na podanie podnetu nie je stanovená, ale orgán nemôže svoje rozhodnutie zrušiť alebo zmeniť po uplynutí 3 rokov od právoplatnosti napadnutého rozhodnutia

- môže byť podaný na ktorejkoľvek prokuratúre, vybavenie sa však urýchli, ak je podaný na príslušnej prokuratúre. Príslušnosť prokuratúry sa riadi pôsobnosťou príslušného orgánu. V prípade, ak je príslušným orgánom Ministerstvo životného prostredia SR, je príslušnou prokuratúrou generálna prokuratúra. V prípade, ak je príslušným orgánom krajský, resp. obvodný úrad životného prostredia, tak príslušnou prokuratúrou je krajská, resp. okresná prokuratúra podľa sídla príslušného orgánu).
- ak ste podnet podávali poštou, prokurátor vám do 10 dní potvrdí doručenie podnetu
- prokurátor je povinný podnet vybaviť v lehote 2 mesiacov od doručenia podnetu.

Na základe podnetu môže prokurátor vydať buď **Protest prokurátora proti nezákonnému rozhodnutiu** alebo **Upozornenie prokurátora na nesprávny úradný postup**.

Orgán, proti ktorému protest alebo upozornenie smeruje, ho musí vybaviť do 30 dní. V opačnom prípade musí predložiť vec nadriadenému orgánu.

Za vybavenie možno považovať zrušenie nezákonného rozhodnutia a jeho nahradenie novým rozhodnutím alebo prijatie opatrení na nápravu nesprávneho úradného postupu.

Prokurátor môže podať proti nezákonnému rozhodnutiu **žalobu** na súd, ak jeho protestu nevyhoví ani nadriadený orgán.